

En västgötskas brev till påven.

1593 avled i Vadstena Karin Bengtsdotter Gylta. Samma år hölls Uppsala möte där det definitivt avgjordes att Sverige skulle vara evangeliskt – lutherskt. Karin Bengtsdotter Gylta blev den näst sista abbedissan i Vadstena. Hon var kommen från Västergötland och gården Påtorp i Fristad och blev en av de mest betydelsefulla abbedissorna i Vadstena kloster. Hon verkar ha varit handlingskraftig och modig. Detta visar inte minst det brev som hon avsånde till påven Gregorius XIII. Utan tvekan kan man säga att Vadstena var Gyltasläktens kloster. Flera av dess medlemmar blev systrar och bröder i detta Birgittas kloster. Den förste som kan nämnas är Bengt Gylta som 1477 bor i Vadstena och vittnar i kanoniseringsprocessen för Birgitta. Han var född omkring 1440. Hans gravsten finns i Klosterkyrkans västra sidoskepp. Han levde ännu 1480 men var död 1488. Föga anade väl han att hans sonsonsdotter skulle bli abbedissa för klostret.

Sonen Peder som ägde Påtorp flyttade som änke-sman till Vadstena och blev vigd till munk den 15 januari 1514 och dog i klostret 1527. Hans dotter Ingegerd Pedersdotter blev liksom sin fader upptagen i Vadstenaklostret och blev vigd till nunna den 8 november 1517. Hon kom att vara nunna i mer än 50 år och avlider 1569. Hennes broder Bengt hade tillsammans med Birgitta Bengtsdotter från Höverö i Grolanda fem barn och den yngsta av dessa, Karin Bengtsdotter Gylta, var under nästan 40 år abbedissa i klostret. Catharina Benedicti, som hon skriver sig, hade goda förbindelser med Johan III och hans katolska drottning Katarina Jagelonica. Kungen talade gärna med abbedissan och "då hon på sin ålderdom hade svårt att röra sig bjöd han henne sin arm och förde henne runt i klosterträdgården".

Hon kämpade för klostrets existens och skriver ett flertal brev till Gustav Vasa och Erik XIV. Men även till påven Gregorius XIII. Abbedissan från Västergötland Catharina Benedicti slapp att uppleva klostrets totala förfall och Vadstena kloster framstår under abbedissans tid som "den sista katolska utposten i vårt land".

Här följer Karin Bengtsdotter Gyltas brev till påven i översättning av fil. dr. Peter Ståhl på Riksarkivet.

Översättning av brev från abbedissan i Vadstena kloster Karin Bengtsdotter Gylta till påven Gregorius XIII den 15/3 1580.

Helige Fader!

För några år sedan då Ers Helighet skickade en allmosa till vårt S:ta Birgittas kloster blev vi störligen upplyfta och upptända till att uppriktigt tacka Gud välsignad för att vi, ett litet antal jungfrur, fick uppleva Ers Helighets faderliga fromhetskänslor gentemot så avlägsna trakter. Så snart vi fått bud om att Ers Helighets teolog, den vördade fadern Antonio Possevino skulle komma och vi mottagit hans brev, fick vi förhoppning om att den Ande som leder Ers Helighet och den heliga romerska Kyrkan, även skulle se till våra olyckor och trösta genom sin oändliga barmhärtighet. Men då samme vördade fader åter sänts till detta rike av Ers Helighet, behagade det den gudomliga godheten att vi skulle se säkrare bevis på den gudomliga försynen gentemot oss genom de män och de brev som han hade skickat till oss i förväg, därefter genom honom själv. Ty nu har trettio år förflutit sedan biskopar, munkar och nästan alla präster blev bortskickade från oss och då vi sållades å det våldsammaste, ömsom av de danska fienderna och kättarna, och ömsom av de nästan ihållande trakasserier från våra egna; förutom förlust av all egendom även bränder och dessutom förstulet tal mot vår Kyrka från de kätterska prästerna. Äntligen har det synts lämpligt för vår Frälsares oändligt stora välvillighet mot oss att vi skulle understödjas av den heliga Apostoliska Stolen och av Ers Helighet genom samma vördade fader Antonio Possevino och hans medhjälpare; genom att få en säkrare förhoppning om den gudomliga försynen skulle vi sålunda stärkas i vårt företagna arbete, så att vi olyckliga, låt vara som små får som irrar omkring i öknen, stärkta skulle undkomma de anfallande vargarna. Därför tackar jag ödmjukast Ers Helighet inför Gud, såväl i mitt eget som i mina systrars namn, dels för denna mycket välgörande visitation, dels för de dyrbara gåvor som Ers Helighet värdigats skicka till oss. Till sammans med dessa jungfrur skall jag be om Guds eviga kärlek, så att denna kärlek – vilken återgäldar alla – öppnar sin mildhets himmelska skatter för Ers Helighet och den Apostoliska Stolen. Och inte skall

jag underlåta att efter döden – som inte är särskilt avlägsen eftersom jag är svag av ålder – komma ihåg denna stora välgärning genom vilken Ers Helighet har värdigats trösta mitt inre innan jag dör. Så länge jag lever skall jag noggrant bemöda mig, såsom vi alla gör, för att den heliga Birgitta och hennes dotter – vilkas heliga relikier på ett gudomligt sätt fortfarande är bevarade hos oss tillsammans med många andra relikier – skall be för Ers Helighets långvariga hälsa och den heliga Apostoliska Stolens upphöjelse.

Vidare något som gör mig betryckt, Helige Fader, är att vi endast har två svenska präster i hela riket, vilka dessutom är ålderdomssvaga och nästan helt utan nytta. Jag inser att mina döttrar inom kort kommer att vara utan katolska präster, om inte den gudomliga försynens hopp och Ers Helighets faderliga omsorg skulle ge mig mod. Därför ber vi ödmjukast Ers Helighet att befälla att några studenter från denna avlägsna trakt, vilka Ers Helighet understöder i olika prästseminarier, skall få underhåll i heliga Birgittas hus i Rom som instiftats för befrämjande av våra landsmän, på så sätt att de – efter att ha blivit lämpliga och omfattande vår regel – andligen kan hjälpa ej blott detta kloster, som är vår ordens huvudkloster, utan även andra kloster antingen genom visitation eller genom prästerligt tjänande. Detta för att lärans tillbakahållna livskraft skall förnyas och denna glädje genom Gud den ärorike skall tillkomma heliga Birgitta själv i himmelen från Ers Helighet. Vi har talat om hela denna sak och om våra inkomster i Rom med den vördade fadern Antonio Possevino – vilket även Sveriges konung och drottning önskade – och på grund av den kärlek som han visat oss har vi gärna anförtrott allt åt hans trohet. Därför ber vi enträget Ers Helighet att Ers Helighet för sin enastående välvilja skall vill ta emot våra angelägenhetens bekymmer så, eftersom vi är värnlösa och berövade all hjälp, att inte blott det som är rätt åstadkommes, utan det som är tillbörligt för en så stor nöd. Men eftersom vår ordens övriga kloster än mer är föremål för vårt bekymmer, eftersom det inte på något sätt varit möjligt för mig att känna till deras ställning efter så många årtionden, ber jag Ers Helighet vid det innersta av Kristi barmhärtighet att Ers Helighet, anbefalld åt biskopar eller andra, må se till att fullgöra det som inte kan åstadkommas av mig. Sedan dessa personer därefter meddelat Ers Helighet den gärning som är nog för vår ordens förnyelse som skall erfaras och bevaras, må Ers Helighet befälla att detta meddelas vårt kloster. Under tiden då

samma vördade fader Antonio Possevino kommer att uppfylla det övriga, från vilken Ers Helighet kommer att få veta en del mer hemliga saker som inte kan anförtros åt detta brev, avslutar jag brevet och anbefaller mig själv och alla dessa mina systrar och hela vår orden åt Ers Helighets böner samt önskar Ers Helighets välsignelse för oss alla efter det ödmjukaste kyssande av Ers Helighets fötter. Vadstena den 15 mars 1580.

Skaramissalet under tryckning

Nu trycks Skaramissalet vid Fälth & Hässler i Värnamo. Projektet att ge ut detta åldriga missale i faksimil och med vetenskapliga artiklar startade redan 2001 genom "Stiftelsen för utgivande av Skaramissalet" som utgörs av representanter för Föreningen för Västgötalitteratur, Skara stiftshistoriska sällskap och Västergötlands Fornminnesförening.

Docent Christer Pahlmblad, Lund, har varit projektets vetenskaplige redaktör.

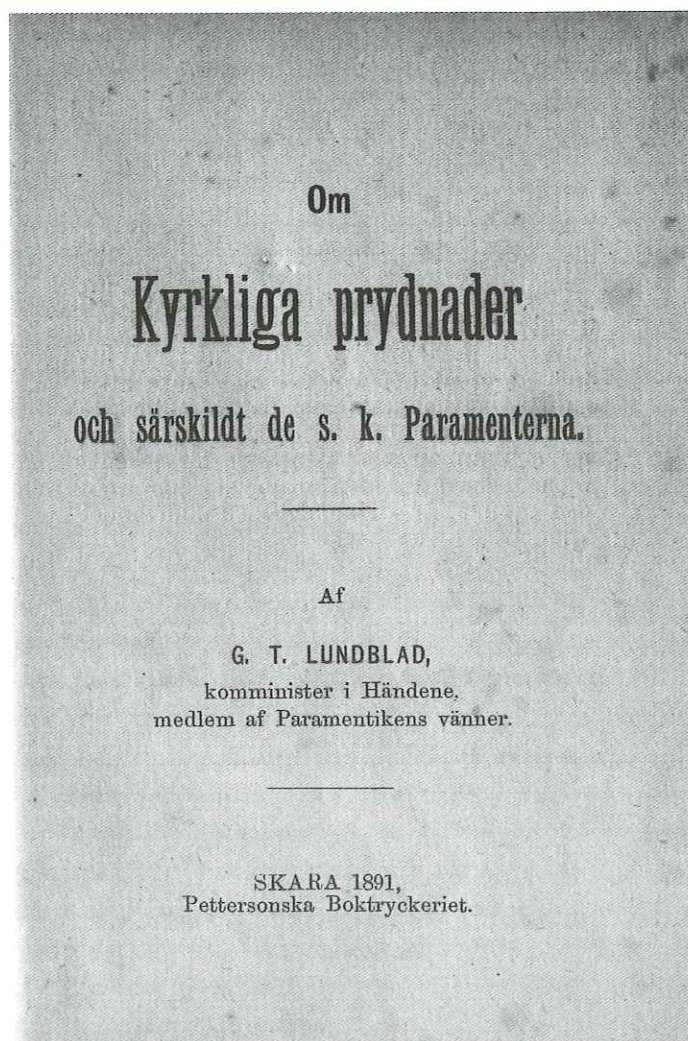
Missaleutgåvan omfattar 430 sidor i folio och beräknas föreligga till Bokmässan i Göteborg i vecka 38.

Med denna utgåva blir Skaramissalet presenterat ur olika synvinklar. Nya forskningsmetoder, inte minst ny teknik har gjort det möjligt att med förnyad vetenskaplig granskning närma sig bokens historia. Fotografering, dendrokronologisk undersökning samt bokbandsbestämning är bara några av de undersökningsmetoder som använts för att bestämma Skaramissalets ålder och proveniens.

Den som vill vara viss om att förvärva ett exemplar kan göra det redan nu till ett förhandspris om 350 kr. Beställningar kan ske till Johnny Hagberg 0510-910 16 eller e-post: jarpas.pastorat@svenskakyrkan.se

Bidrag till frågan om den kyrkliga skrudens återinförande i Skara stift

Svenska kyrkan genomgick under 1900-talet ett flertal stora förändringar. En av dessa var återinförandet av den kyrkliga skruden. Bland många av de bruk som idag tas för givna i det svenskkyrkliga gudstjänstlivet, fick till en början enskilda präster - för dess återinförande - arbeta i tämligen kraftig motvind innan resultaten visade sig. Många av dessa präster har också vittnat om tidigare bruk, vilka vi idag kan finna härresande. Olof Magnusson har exempelvis berättat, att han, när han kom till Borgstena på 1920-talet, fann att altarets enda "prydnader" bestod av en svart vaxduk och en spottkopp. Det behövs vare sig fantasi eller alltför djupgående kunskaper i 1800-talets liturgiska praxis för att beteckna detta århundrade som en verklig nedgångsperiod. På många platser hade nattvarden i det närmaste upphört att firas,¹ gudstjänstordningarna var både ohistoriska och torftiga, en uttunnad teologi hade medverkat till en kraftigt reducerad kyrklig konst och när de gamla kyrkorna revs, så ersattes de av byggnader som snarare kan beskrivas som stora undervisningslokaler, än rum för en levande kristen kult. Utvecklingen till dagens läge kan därför sägas vara omfattande och långtgående, men den drevs inte av sig självt. En av de präster som i någon mån bidrog till försköningen av kyrkorummet och gudstjänsten, var dåvarande komministern i Händene, Gustaf Teodor Lundblad (1851-1931). I skriften *Om Kyrkliga prydnader och särskilt de s. k. Paramenterna* (1891) propagerade han ivrigt för den kyrkliga skrudens införande.² Skriften omfattar endast 18 sidor, men är på många sätt intressant, både för det som sägs, men också det som inte sägs. Lundblad föddes i Trollhättan 1851, inskrevs vid Skara gymnasium 1865, blev student i Uppsala 1873 och prästvigdes för Skara stift av biskop A. F. Beckman 1878. Han tjänstgjorde i Skövde, Skånings-Åsaka och Järpås, innan han tillträdde komministaturen i Händene 1886. 1904 blev han kyrkoherde i Trollhättan. 1911 flyttade han som kyrkoherde till Fredsberg, och 1916 utnämndes han till kontraktsprost över Norra Vadsbo kontrakt. Skånings-Åsaka var vid tiden för Lundblads tjänstgöring där biskopsprebende, vilket betydde att Lundblad kom i kontakt med familjen Beckman. Detta ledde i sin tur till ett äktenskap mellan Lundblad och en av biskopens brorsdöttrar. Om Lundblad heter

ning, att han var mycket musikalisk och att han över huvud taget hyste ett starkt intresse för det vackra och sköna i tillvaron. Som präst skall han ha varit nitisk.³ Den lilla skrift som här är fokus var inte det enda han författade. Dels behandlade han flerfaldigt olika musikaliska frågor, dels gav han ut *Fredsbergs krönika*.⁴ Redan på titelbladet till Lundblads skrift, *Om Kyrkliga prydnader och särskildt de s. k. Paramenterna*, så anges att författaren var medlem av "Paramentikens vänner". Detta var den första organiserade föreningen för den kyrkliga skrudens restauration inom Svenska kyrkan. Märkligt nog hade denna sitt säte i det då annars tämligen gammalkyrkliga Göteborg. Paramentikens vänner förenade arbetet för den kyrkliga skrudens återinförande med ett diakonalt arbete i det att behållningen från försäljningen i "Gamla Parament-Verkstaden" tillföll behövande.⁵ Lundblad var i sin tid ingalunda ensam om denna vision. Jämförelsematerial saknas därför inte. När den högkyrkliga rörelsen några decennier in på 1900-talet på sina håll påbörjade, på andra platser tog vid, i arbetet för den kyrkliga skrudens återinförande, var ett

av skälen estetik. Huvudsakligen handlade det dock om att sätta Svenska kyrkans gudstjänst- och kyrkoliv mer i harmoni med den stora kyrkliga traditionen, det katolska, det allmänkyrkliga. Detta synes dock inte vara Lundblads huvudargument. Hans inspiration kommer snarare, som det ser ut, från Tyskland och den så kallade nylutheranismen, med framstående företrädare i teologerna Wilhelm Löhe (1808-1872) och Theodor Kliefoth (1810-1895).⁶ Dessa påverkade också sedermera biskopen i Strängnäs, Uddo Lechard Ullman, och dennes arbete med Svenska kyrkans gudstjänstordningar, manifesterat i verket *Evangelisk-luthersk liturgik med särskild hänsyn till den svenska kyrkans förhållanden I-II* (1874-85).⁷ Eftersom denna import av vissa av nylutheranismens frukter påverkade Svenska kyrkan i stort, påverkades sannolikt också den unga högkyrkligheten. Dock tror jag att man kan finna en intressant skillnad i å ena sidan nylutheranismen och de svenskkyrkliga importörernas försök att konstruera en specifik evangelisk-luthersk liturgisk praxis, och å andra sidan, de högkyrkligas strävan efter en harmonisering av svenskkyrklig liturgisk praxis med det allmänkyrkliga. När Lundblad argumenterar för den kyrkliga skrudens återinförande så sker detta utifrån flera olika aspekter. Han menar bland annat, att människans själsliv i mycket styrs av yttre ting; vad vi ser påverkar också vad vi upplever. Han menar inte att den kyrkliga skruden är något som man måste addera till det övriga i gudstjänstlivet, för att göra totaliteten mer fullkomlig, utan att "det yttre i sin mån måtte för oss *afspegla och uppenbara* den genom ordet och sakramenten förmedlade gudomliga nådens och sanningens egen skönhet och lifsfullhet". Vidare är det att märka, att Lundblad inte argumenterar utifrån traditionen, utan utifrån bibelordet. Här finns en skillnad i hans resonemang i förhållande till den något senare högkyrkliga rörelsen, och det synes sannolikt att Lundblad snarare är påverkad av nylutheranismen. Då väl emellertid Bibeln svårligen kan uppfattas som den sortens instruktionsbok blir resonemangen också emellanåt rätt underhållande. Bland annat anför han den tyske württembergpietisten J. A. Bengel (1687-1752), som hävdade att Jesu instruktioner till lärjungarna inför den sista måltiden handlade om att denna måltid skulle tillredas extra högtidligt. Sedan tillägger Lundblad att detta var en idealisk uppgift för lärjungen Johannes, om vars "helgade skönhetssinne", "hans skrifter nogsamt [bär] vittne". Dock hämtar Lundblad i sitt exegetiska resonemang de huvudsakliga argumenten

från Gamla testamentet och utsmyckandet av dels tabernaklet, dels Jerusalems tempel (2 Mos 25-40). Lundblad försöker i sin lilla skrift att presentera, vad man skulle kunna kalla, en särpräglad evangelisk-luthersk förståelse av hur de kyrkliga prydnaderna skulle användas. I det avseendet ansluter han sig, som vi noterat, till nylutheranismens åskådning. Han talar mycket lite om prästens skrud, och motiverar detta med att prästen har en annan roll i det evangeliska gudstjänstlivet - i motsats till det romersk-katolska där han menar, att prästen utgör en slags sakrificiell medlare mellan människor och Gud. När Lundblad redogör för vad som skall prydas, utgår därför inte resonemanget från allmänkyrkliga riktlinjer, utan från det som han menar vara det centrala i ett evangeliskt gudstjänstliv, nämligen Ordet, Dopet och Nattvarden. Därför förordar han huvudsakligen altarets, predikostolens och dopfontens prydnade. Lundblad förordar måttfullhet i den kyrkliga konsten och parame.tiken. Detta motiveras med något slags

mentalitetsargument, som i mycket påminner om det som senare antyddes av Gösta Nelson, då denne försökte förklara varför just Bohuslän hade kommit att ta Henric Schartau till sitt hjärta. Nelson hävdade då att detta berodde på den karga bohuslänska naturen, som fostrat hårda och ordfattiga människor, vilka därmed kom att attraheras av en till detta förhållande korresponderande kristendomstyp.⁸ På ett liknande sätt argumenterar Lundblad när det gäller måttfullhet, och han skriver: "Den stränga måttfullhet, som här af inre grunder påyrkas, har hos oss en ytterligare grund i den nordiska naturens allvar och karghet. En sådan färgprakt och bildriktighet i kyrkornas utstyrsel, som i det yppiga, glödande södern harmonierar med hela naturomgifningen, skulle i vår Nord ej vara på sin plats". Denna typ av iakttagelser säger väl mer om den tid i vilken de formuleras,

än något om förhållandenas egentliga tillstånd. Det som 1891 för Lundblad framstod som ett önskemål, en vision, är idag i yttre mening verklighet. Den kyrkliga skruden är idag i de allra flesta av Svenska kyrkans kyrkor återinförd. Det skedde dock inte i Lundblads livstid, men så är det ju ofta i kyrkan. En sår och en annan skördar. Skara stift kan inte i modern tid sägas ha utgjort någon framstående tummelplats för liturgisk förnyelsesträvan.⁹ Några prästerliga undantag har dock uppmärksamats, exempelvis Fredrik Kjellander i Stenstorp och Olof Magnusson i Borås.¹⁰ Till denna krets av förnyare och restauratorer hör också - uppenbarligen - Gustaf Teodor Lundblad. Kanske var han rent av den förste?

1. Även om förhållandena var olika i Karlstad och Skara stift, så utgör följande en redogörelse för problemet, Carl Henrik Martling, *Nattvardskrisen i Karlstads stift under 1800-talets senare hälft*, Lund 1958

2. Av Lundblad finns också *Några erinringar rörande vår evangelisk-lutherska gudstjänst och kyrkosång. Föredrag hållet vid Skara Stifts Prestsällskaps sammanträde juli 1897*, Skara 1897, vilken dock är avsevärt mycket mer översiktlig.

3. Se vidare, L. A. Cederbom & C. O. Friberg, *Skara stifts herdaminne 1850-1930*, del II, Stockholm 1930, s. 130, 693-695. Ett exempel på Lundblads "nit" är den av honom utgivna *Fullständig Minneslista för Pastors- och Prost-Expeditionen, jämte formulärer och förteckning öfver enskilda kungörelser, som skola i kyrka uppläsas, utarbetad (närmast med hänsyn till Skara Stift)*, Skara 1895

4. G. T. Lundblad, *Fredsbergs krönika. Bidrag till Fredsbergs pastorats historia*, Mariestad 1927. I denna ges också prov på Lundblads musikaliska intressen i det att den av honom komponerade "Ymseborgs-visan" återfinns som bilaga.

5. Se vidare Anders Jarlert, *Ämbete och tro. En undersökning av den kyrkliga debatten i Göteborgs stift under slutet av 1800-talet*, Klippan 1984, s. 210-216

6. Översiktligt hos Oloph Bexell, *Liturgins teologi hos U. L. Ullman*, Stockholm 1987, s. 20-39

7. Om Ullman, se Oloph Bexell, *Liturgins teologi hos U. L. Ullman*, Stockholm 1987

8. Gösta Nelson, *Den västsvenska kristendomstypen. Dess uppkomst och första utvecklingsskede*, Stockholm 1933, s. 13-19

9. Se dock Sven-Oskar Berglund, "Brynolfssällskapet 40 år", i *Skara Stiftsbok 1991/92*, Skara u.å., s. 64-71

10. Om dessa, se Lars Magnusson, "Något om Kjellanders högkyrkliga bakgrund", i *Skara stiftsbok Julhälsningar 1986/87*, Skara u.å., s. 40-49; Bertil Edvardsson, "Olof Magnusson", i *Västgötapräster. Minnesteckningar över präster i Skara stift 1972-1984*, Falköping 1995, s. 163-165

Markus Hagberg

Kyrkohistoriskt seminarium 2006 – Skara stifts kyrkobeskrivningskommitté

Västergötlands museum, Regionmuseum Västra Götaland och Skara stift med stöd av Grevillis fond

SEDER OCH BRUK KRING KYRKORUM OCH KYRKOGÅRD

Moderator under seminariet: Bertil Nilsson, professor i kristendomens historia, Göteborg

20 SEPTEMBER ONSDAG KVÄLL

18.30 – 19.00 Firande av seminarieriens 10-årsjubileum. Välkomstdryck med tilltugg. Kyrkobeskrivningskommitténs ordförande, Karl-Arne Karlsson ger en kort exposé över de gångna årens bemärkta händelser.

19.00 – Nils-Arvid Bringéus, professor emeritus i etnologi, Lund. Ljus i Guds hus.

21 SEPTEMBER TORSDAG HELDAG

09.00 – 09.10 Inledning. Johnny Hagberg, prost, Järpås

09.10 – 10.10 Bertil Nilsson, professor i kristendomens historia, Göteborg

Begravningsbruk och gravskick under tidig kristen tid i Sverige

10.10 – 10.30 Kaffe

10.30 – 11.30 Inga von Corswant-Naumburg, fil.dr i konstvetenskap, Stockholm

Huvudbanér och anvapen inom Skara stift

11.30 – 12.00 Erik Holmström, antikvarie, Västergötlands museum. Tankar kring kyrkogården ur genusperspektiv och som historiskt dokument.

12.00 – 13.00 LUNCH – Möjlighet finns att äta på något av stadens näringsställen

13.00 – 14.00 Boel Hössjer Sundman, teol. dr i kyrkovetenskap, Uppsala. Från ikoner till dans och värme-ljus - om nya liturgiska bruk i Svenska kyrkan

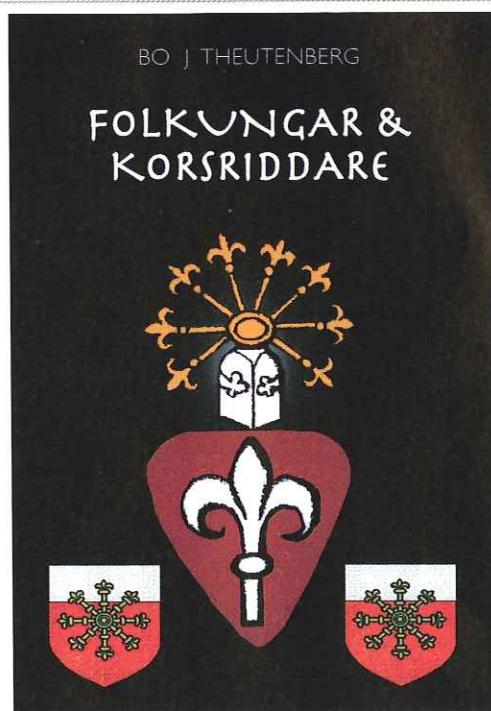
14.00 – 14.45 Lars-Göran Lönnermark, biskop emeritus, Skara. Dokument om kyrkorummets förändring, kommentar

14.45 – 15.00 Kaffe

15.00 – 16.00 Annelie Nitenberg, arkeolog, Vänermuseet, Lidköping. Liljestenar; symbolspråk, influenser Vänermuseets inventering av liljestenar kring Vänern

16.00 – 16.15 Avslutning

(18.30 Mässa på vardagsspråk i Domkyrkan)
Med reservation för ändringar!

Två nya böcker från Skara stiftshistoriska sällskap

Under våren/sommaren har två nya böcker utgivits av vårt sällskap:

Per-Axel Wiktorsson: Medeltida skrivare i Skara stift, 201 s., inbunden och rikt ill.

Medlemspris 150:-

Bo Theutenberg: Folkungar & Korsriddare, 281 s., inbunden och rikt ill.

Medlemspris 200:-

Böckerna kan beställas hos Johnny Hagberg

Biskop Hjalmar Danells besök i de svenska församlingarna i Estland 1930

Skarbiskopen Hjalmar Danell besökte de svenska församlingarna i Estland 1930. I anledning av besöket skrev dåvarande kontraktsprosten i Reval (nuvarande Tallinn) Harald Engström en dikt som publicerades i *Julhälsning till de svenska församlingarna i Estland 1930*.

En erinran om och ett tack för H.H. BISKOPEN HJ. DANELLS besök i Estlands svenskbygd 1930

I.

Högmässa i Nuckö kyrka.

Det helga Ordets ljus
Upptänds vid psalmers brus
I Nuckö vita tempel
Till lärdom och exempel
Av Biskopen av Skara,
Som i vår mitt täcks vara.

Som frukt i silverskål
Ock kost för himmelskt mål
Bjuds folk i åldrig kyrka
Guds Ord med tröst och styrka.
En hälsning hörs från Sverige:
Gud mången själ här bärga!

II.

Kyrkoherdeinstallation i Vormsö S:t Olai kyrka.

Stark var stunden, som vi hade
Uti Vormsö kyrkas kor,
När vi samfällt händren lade
På en nyvigd ämbetsbror.
Fast var grunden, som där lades,
Ljus och salt i det som sades:
”Nåd, barmhärtighet och frid.”
Stärkt vart banden oss emellan
Genom allt, som där oss bjöds.
Slika stunder givas sällan.
Därav trosstarkt mod framföds.
Signad vare Svea kyrka,
Som oss hjälpt att Herren dyrka!
Frid omslute världen vid!

III.

Brudvigsel i Revals S:t Mikaelsskyrka.

Ack, hur ljuvligt paret unga
Skrida se till altarrund
Och i festklätt tempel sjunga
Fäders psalm i vagningsstund:
Fadren vänt mot barnet ler,
Sköna skriftord dem ter;
Sist han för dem trosvisst ber.

*

Tack, Herr Biskop, för de stunder,
Som beretts på estnisk jord!
Mätte frukt i nådens under
Därav bliva rikt förspord!
Må, när hem och tempel små
Oss, här mer ej tjäna få,
Vi i Lammets brudhus stå!

*

Hjalmar Danell var biskop i Skara stift mellan åren 1905 till 1935. Besöket i Estland 1930 kan ha varit föranlett av att sonen Sven (biskop i Skara 1955 till 1969) tillträdde som pastor i Nuckö svenska församling den 1/8 samma år. Sven Danell kom att stanna här till 1937. Sina estlandssvenska minnen har han berättat om i boken *Guldstrand*.

Prästgården på Nuckö där familjen Danell bodde renoverades för några år sedan och fungerar idag som museum. En broder till Hjalmar, Gideon Danell, disputerade 1905 på nuckömålets ljudlära; 1934 gav han ut en formlära med texter, 1951 ordbok över nuckömålet.

Både Nuckö och Ormsö kyrkor är idag renoverade. Den senare återinvigdes 1990 efter att ha varit helt förfallen. Mikaelsskyrkan i Tallinn fungerar idag som församlingskyrka för ca 200 estlandssvenska medlemmar. Kyrkan återlämnades 1992 och återinvigdes 2002. Den hade under den kommunistiska tiden fungerat som boxar- och brottarhall. Just nu pågår ett intensivt arbete med att återställa lokalerna i sitt ursprungliga skick. Också här i Mikaelss församling har en skarastiftare tjänstgjort. Det var sedermera kyrkoherden i Fristad, Erik Petzäll, som var kyrkoherde här mellan åren 1924-28.

Johnny Hagberg

Ny litteratur

Bexell, Oloph: Bengt Olof Kälde, kyrkokonstnär och heraldiker. Tord Hallin, fotograf. 2006. 145 sid.

Bexell, Peter (red.): Kalmar stift 1603–1915–2005; föredrag vid Kalmar stifts 400-års jubileum och Växjö stiftshistoriska sällskaps 25-års jubileum den 29 mars 2003. 2005. 172 sid. (Skrifter utg. av Växjö stiftshistoriska sällskap. 15.)

Bäckmark, Magnus, & Markus Karlsson: Kyrkans märken. Vapen, stämplar, sigill, emblem. 2006. 199 sid. (Historiska media.)

Elmund, Gunnel: Det kvinnliga diakonatet som kall: Johan Christoffer Brings syn på diakonissverksamhetens uppgift och form. 2005. 160 sid. (BTP. 76.)

Hagberg, Markus: Ekumenik på katolsk grund. International League for Apostolic Faith and Order. 2006. 118 sid. (Scripta Ecclesiologica Minora. 11. Kyrkovetenskapliga publikationer.)

Hössjer Sundman, Boel: "Herren är mitt ibland oss", en analys av föreställningar om gudsnärvaro i Den svenska kyrkohandboken från 1986. Diss. Uppsala. 2006. 288 sid. (BTP. 78.)

Jarlert, Anders (red.): Henric Schartau 1757–1825: syfte, samtid, samhälle. 2005. 205 sid.

Jensen, Roger, Thorkildsen, Dag & Tønnessen, Aud V. (red.): Kirke, protestantisme og samfunn. Festschrift til professor dr. Ingun M. Montgomery. Trondheim 2006. 368 sid.

Josefsson, Ulrik: Liv och övernog; den tidiga pingströrelsens spiritualitet. Diss. Lund. 2005. 460 sid. (BTP. 77.)

Kraft, John: Ledung och sockenbildning. 2005. 256 sid. Västergötland sid.145-155.

Pegelow, Ingall: Helgonlegender i ord och bild. 2006. 348 sid.

Risberg, Sara (red.): Dicit Scriptura. Studier i C-samlingen tillägnade Monica Hedlund. 2006. 269 sid. (Sällskapet Runica et Mediævalia. Scripta minora. 14.)

Rubenson, Samuel, & Anders Jarlert: Kyrkohistoriska omvärderingar. 2005. 70 sid. (Meddelanden från Kyrkohistoriska arkivet i Lund. N.F. 7.)

Theutenberg, Bo J., Folkungar och korsriddare. 2006. 281 sid. (Skara stiftshistoriska sällskaps skriftserie. 26.)

Weman, Gunnar: Nutida gudstjänst och medeltida kyrkorum; förhållandet mellan det sena 1900-talets liturgireform och det medeltida gudstjänstrummet i Svenska kyrkan. Diss. Uppsala. 2006. 416 sid. (BTP. 79.)

Wiktorsson, Per-Axel: Skrivare i det medeltida Skara stift. 2006. 201 sid. (Skara stiftshistoriska sällskaps skriftserie. 24.)

Medlemsinformation

Årsavgiften är fortfarande 50 kr (för ständigt medlemskap 500 kr). Girokort bifogas till dem som ej tidigare gjort årets inbetalning. Sällskapets PlusGiro: 484 18 42-0.

Alla ändringar vad gäller adress, titel, m.m. skall meddelas snarast till kassaförvaltaren Margareta Jansson, Skaraborgsgatan 29 B, 532 30 SKARA, tel. 0511-137 46

e-post: margareta_jansson@bredband.net
Då det är planerat att framställa ny matrikel under år 2006, är det synnerligen viktigt med aktuella medlemsuppgifter!

Styrelsen

Skara Stiftshistoriska Sällskap

ISSN 1103-3959

Hemsida: www.skarastiftshistoriska.nu

Ordf. Johnny Hagberg (ansv. utgivare)

Adress: Järpås prästgård, 531 94 Järpås

0510-910 16 (Fax och Bost.), 070-550 00 98

e-post: jarpas.pastorat@svenskakyrkan.se

Redaktion för medlemsbladet:

Johnny Hagberg, Bengt O.T. Sjögren och Arne Sträng